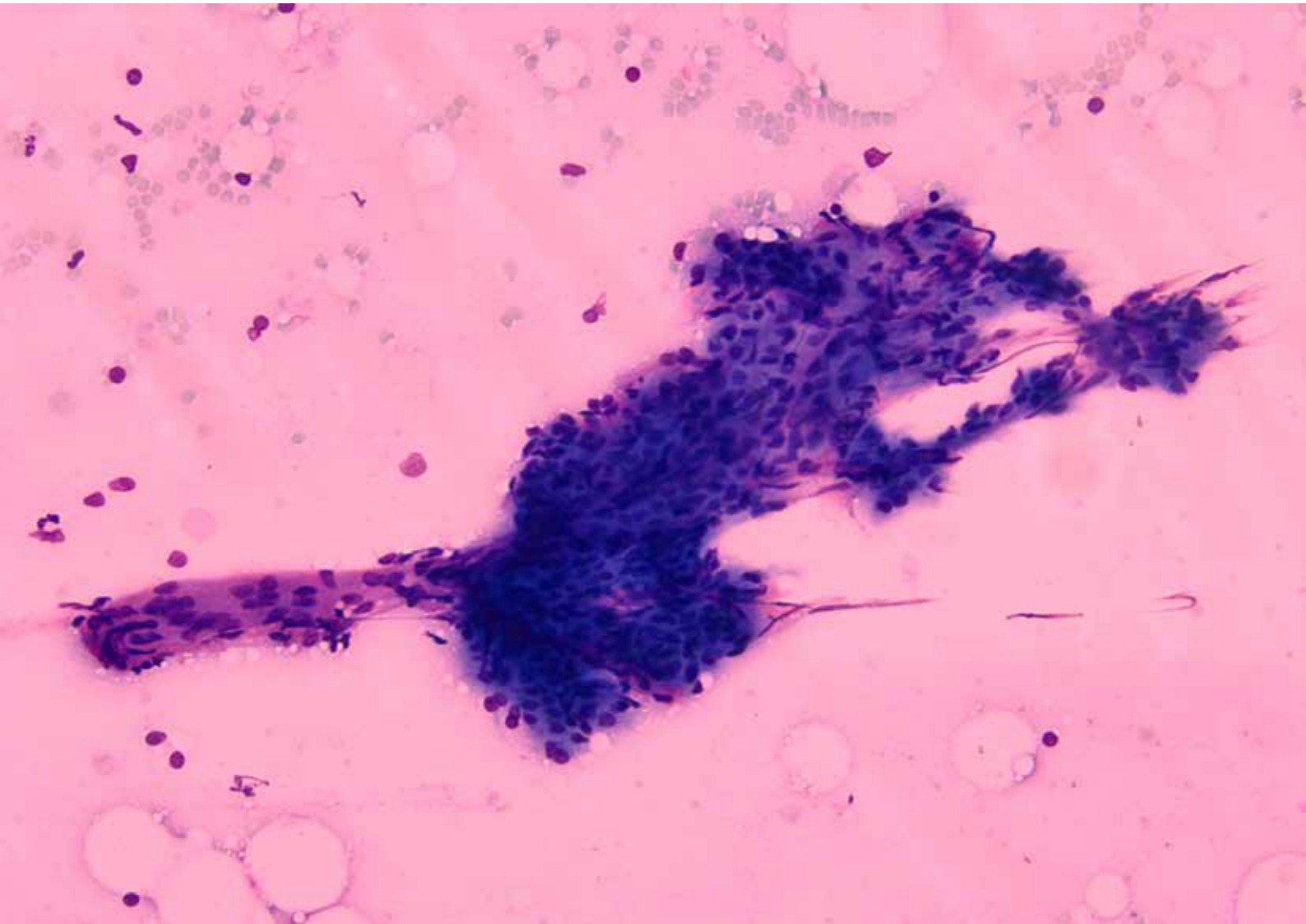

NVWP Magazine

NR 1 • 2019

Veterinaire Pathologie

Naomi de Bruijn,
veterinair patholoog en de nieuwe

voorzitter van de sectie veterinaire pathologie geeft een kijkje achter de schermen van de veterinaire en de toxicologische patholoog.

Het nieuwe opleidingsplan

Marijke van Dijk,
voorzitter van het Concilium doet

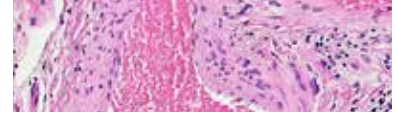
verslag van de stand van zaken rond het nieuwe opleidingsplan. Het MOP uit 2011 is aan revisie toe. Het nieuwe opleidingsplan is 11 december 2018 op hoofdlijnen geaccordeerd door het Concilium.

Pathologendagen

Sandrine Nugteren,
voorzitter van de LPAV

doet verslag van de sessie "Opleiden" van de Pathologendagen november 2018. De pathologie AIOS zijn actief en betrokken bij het vormgeven van de opleiding.

Geachte lezer,

Voor u ligt de eerste editie van het 'verdiepings-Bulletin' van de NVVP. Als bestuur willen we graag bijdragen aan een bloeiende vereniging voor en door de leden, korte lijnen tussen bestuur, commissies, taakgroepen, vakgroepen en leden. We willen bevorderen dat alle leden, klinisch pathologen, KMBP'ers en veterinaire pathologen trots zijn op de NVVP en de NVVP graag vertegenwoordigen in externe overleggen en gremia. Naar onze overtuiging kan een 'verdiepings-Bulletin' naast de 2-wekelijkse 'knipselkrant-Bulletin' hieraan bijdragen. Het feit dat dat de auteurs zo spontaan, enthousiast en actief hebben bijgedragen aan deze eerste editie onderstreept dit alleen maar.

In de rubriek "Van de bestuurstafel" geeft Jos Bart, voorzitter NVVP, zijn impressie van de eerste 100 voorzittersdagen en een samenvatting van het meerjarenbeleidsplan 2020-2024. Wolter Mooi, wie kent hem niet, is na een lange en succesvolle pathologie carrière per 1 januari met emeritaat gegaan en is in deze editie onze gastcolumnist. Het is hoognodig dat de NVVP in navolging van de andere medische wetenschappelijke verenigingen haar opleidingsplan actualiseert. Tijdens de pathologendagen in november 2018 was hier een ochtendsessie aangewijd. Sandrine Nugteren doet hiervan verslag en Marijke van Dijk geeft een inkijkje in de opzet van het nieuwe curriculum dat in december 2018 door het concilium is geaccordeerd. Joost Oudejans, Ellis Barbé en Suzan Roothaan geven hun visie op de ISO- en de LVC visitatie. Patricia Groenen en Willeke Blokx vertellen over de succesvolle workshop 'Morphology meets Molecular' van juni 2018. Naomi de Bruijn geeft in haar bijdrage een uitleg over het werk van veterinaire- en toxicologische pathologen.

In de rubriek "Onder de microscoop" maken we kennis met Sophie van Tilburg-van Hedel bureaumanager van de NVVP. In de rubriek "Uit het land" een persbericht van de afdelingen pathologie van het hoge Noorden over hun volgende stap in samenwerking. Tot slot, om de 2 basis competenties van de patholoog, visueel gevoel en talig talent, te onderstrepen twee bijdragen van Judith Nieken.

Ik wens u veel leesplezier!

Robby Kibbelaar

Het NVVP Magazine is een halfjaarlijkse uitgave van het NVVP Bulletin. Het 2-wekelijks Bulletin is vooral een 'knipselkrant' met korte berichten, aankondigingen, oproepen en advertenties. Het Magazine bevat achtergrond artikelen, geeft ruimte voor verdieping, discussie en opinievorming.

De redactie ontvangt graag kopij van de leden, illustratieve, grappige of kunstzinnige (micro- of macroscopie) foto's zijn van harte welkom. Heeft u ideeën voor een cartoon, een PA-strip, een referaat, een reisverslag of een andere bijdrage, bijvoorbeeld passend in de rubriek "Uit het land", van belang voor de leden, dan ontvangen wij deze graag.

Beide Bulletin uitgaven zijn digitaal en worden per email gedistribueerd onder de leden van de koepelvereniging NVVP.

Redactieraad

R.E. Kibbelaar, secretaris NVVP.

S.W. van Tilburg-van Hedel, bureau manager NVVP.

Redactiesecretariaat

Marylies Huizinga, secretariaat NVVP.

secretariaat@pathology.nl

Vormgeving

halfjuni.nl • webwerk & grafische vormgeving

©2019, NVVP

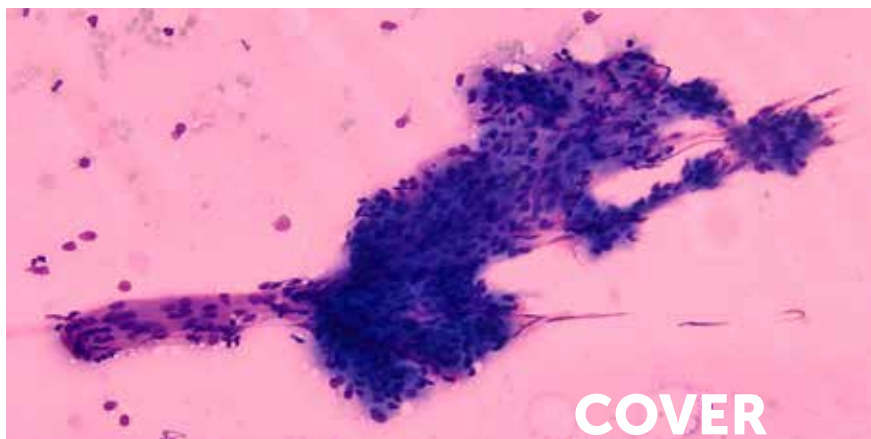
Alle auteursrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden.

Voorwoord - Robby Kibbelaar	2
Colofon	3
Kort + Uit het land	4
Van de bestuurstafel	
Méémaken of meemáken	
Jos Bart, voorzitter NVVP	5
Veterinaire Pathologie	
Naomi de Bruijn	6
Morphology meets Molecular workshop: interprofessioneel leren	
Patricia Groenen en Willeke Blokk	8
Visitatie en accreditatie in de toekomst: samen naar een LVC commissie nieuwe stijl?	
Joost Oudejans, Ellis Barbé, Suzan Roothaan	12
Column	
Reflecties	
Wolter Mooi	14
AIOS hoekje	
Pathologendagen 21 november 2018: sessie Opleiden	
Sandrine Nugteren	15
Onder de microscoop	
Kennismaking met Sophie van Tilburg – bureau manager NVVP	17
Het nieuwe opleidingsplan Pathologie	
Marijke van Dijk	18
Aankondiging	
Week van de Pathologie	20

Oproep redactieraad

We streven ernaar de redactieraad uit te breiden met 1 klinisch patholoog, 1 KMBP en 1 veterinaire patholoog.

Lijkt u dit wat? Weet u een collega die dit vast goed zou kunnen? Schroom niet en stuur een mail naar secretariaat@pathology.nl

Oproep kopij

Heeft u een opinie die u wilt delen? Wilt u verslag doen van een congres, cursus of symposium? Ervaringen met een nieuwe moleculaire test? Een samenwerkingsproject? Doorbraak in de digitale pathologie? Een 'best practice'? Een praktijkperikel?

Dit kan interessant zijn voor uw collega's in den lande en de moeite waard te publiceren in het NVVP Magazine.

Cartoons, strips of afbeeldingen zijn ook van harte welkom. secretariaat@pathology.nl

Onbeperkt houdbaar, dacht je toen je droom na droom parkeerde driehoog achter in je hoofd wegens bezigheden elders of te druk

maar een schedel wil niet wijken bot begrenst, het kraakt al zachtjes

van de dingen die je ooit van de dingen die je nooit

tot je bijna barst van uitgesteld geluk.

Lttrvreters | Judith Nieken

Cytologie is acracadabra...!

Judith Nieken, klinisch patholoog Pathologie Friesland

Oproep columnist

Wij zijn opzoek naar 1 of meerdere columnisten. Heeft u een scherpe kijk op de 'societal impact' van de pathologie, steekt u uw mening niet graag onder stoelen of banken, voelt u zich in uw talige uitingen beperkt door de PALGA Protocol Modules en zoekt u een uitlaatklep voor uw proza? Aarzel niet en geef u op als columnist bij de redactieraad:

secretariaat@pathology.nl

< Lttrvreters

Judith Nieken, klinisch patholoog Pathologie Friesland

Uit het land

PERSBERICHT

Diagnostiek patiënten Noord-Nederland verbeterd door samenwerking pathologie

UMCG, Martini Ziekenhuis, Treant Zorggroep en Pathologie Friesland hebben de coöperatie Pathologie Netwerk Noord-Nederland (PNNN) opgericht.

Door de gespecialiseerde expertise op het gebied van klinische pathologie te bundelen, kunnen patiënten in Noord-Nederland rekenen op een snelle diagnose van hoge kwaliteit. De vier partijen willen verder gezamenlijk investeren in digitalisering van pathologie.

De leden van coöperatie PNNN verzorgen samen de pathologie-diagnostiek voor de huisartsen en ziekenhuizen in Groningen, Drenthe, Friesland en een deel van de Noordoostpolder. Zij verrichten samen meer dan 200.000 onderzoeken per jaar, waaronder ook de verschillende bevolkingsonderzoeken.

Er werken gezamenlijk circa 275 medewerkers waarvan 45 specialisten (klinisch pathologen en klinisch moleculair biologen in de pathologie).

Foto: bestuur Coöperatie

Méémaken of meemáken

'Without pathology no medicine'. Deze zelfbewuste uitspraak siert de webpagina van "The Royal College of Pathologists". Speelt het bekende gevoel voor understatement en humor van onze Britse collegae een rol? Dan kunnen we er zelfs een gevoel van trots in lezen.

Robby en ik hebben in het eerste halfjaar van onze bestuursperiode diverse pathologie afdelingen bezocht. We hebben gezien met hoeveel betrokkenheid de pathologie in ons land op hoog niveau wordt bedreven. Ik denk dat wij met recht trots mogen zijn op de positie en de verworvenheden van de Nederlandse pathologie.

Bij verworvenheden denk ik aan: een goede opleiding, inbedding van de pathologie in klinische context, integratie met moleculaire diagnostiek, archivering en registratie via PALGA, hoge kwaliteitsstandaarden en behoorlijke tarieven. Toch heb ik de indruk dat wij minder zelfbewust zijn, dan we zouden kunnen zijn. We zien ons geplaatst voor transitie zoals digitalisering, toename van moleculaire diagnostiek, regionale samenwerking en schaalvergroting, het in standhouden van kwaliteitssystemen onder een reeds hoge werkdruk en een rem op groei van specialistische zorg. Bij het opstellen van ons beleidsplan hebben we deze onderwerpen een plaats gegeven.

Tijdens dit proces van gesprekken en het schrijven van het plan viel mij op hoeveel transitie de pathologie al heeft doorgevoerd. Dit bracht mij in een soort filoso-

fische stemming. Transitie kun je zien als een reactie op technische of wetenschappelijke ontwikkelingen. Laat ik een voorbeeld noemen: In de jaren '70 kwamen de pathologen met het briljante idee dat de archieven ontsloten konden worden door middel van een geautomatiseerde database, en dat die databases landelijk gekoppeld konden worden. Destijds een revolutionair idee dat thans wereldwijd nog steeds uniek is. Voor ons is PALGA vanzelfsprekend, maar er wordt door de collegae uit landen om ons heen met een zekere afgunst naar gekeken.

Volgend jaar bestaat onze vereniging 100 jaar. In die 100 jaar zijn er vele transitie geweest, van obductiepathologie naar moderne weefseldiagnostiek, van histochemie naar immunohistochemie en nu van analoog naar digitaal en van morfologie naar DNA. Je kunt dergelijke ontwikkelingen meemaken op twee manieren. Je kunt denken: 'het zal mijn tijd wel duren', of je denkt: 'ik ga er iets moois van maken'. Dat laatste is mijn drijfveer om uw voorzitter te zijn. Ik hoop realiteitszin te koppelen aan een zeker idealisme.

Als bestuur zetten we een richting uit voor de komende jaren. Onze ambitie is om onze positie in het hart van de zorg te versterken. Graag nodig ik u uit om deze transitie niet alleen méé te maken, maar ook mee te máken.

Jos Bart, voorzitter NVVP

Veterinaire Pathologie in beeld

Sinds november 2019 mag ik de sectie Veterinaire Pathologie binnen het NVVP bestuur vertegenwoordigen. De afgelopen maanden stonden vooral in het teken van kennismaking met alle facetten van de vereniging en het uitwerken van de doelstellingen in een beleidsplan.

Bij elke introductie stonden twee korte vragen centraal: Wat omvat de Veterinaire Pathologie en wie werken daar nu eigenlijk? Het antwoord op deze vragen is wat langer. Daarom in dit stuk wat meer achtergrond.

De Veterinaire Pathologie omvat een breed werkveld, waar verschillende disciplines samenkomen. Er werken zowel Veterinair Pathologen als Toxicologisch Pathologen.

TWEE VAKGEBIEDEN

Veterinair pathologen zijn dierenartsen die gespecialiseerd zijn met erkenning van het European College of Veterinary Pathologists (vanaf 2002) of met een erkenning van het Nederlands College voor Veterinaire Pathologie (tot 2002). De specialisatie omvat diagnostische pathologie van verscheidene diersoorten en zowel veterinair als humaan gericht wetenschappelijk onderzoek. Toxicologisch Pathologen zijn dierenartsen, artsen, biologen of biomedische wetenschappers met een erkenning van de Commissie Registratie Proefdierpathologen / Toxicologische Pathologen (CRP/TP). Deze specialisatie omvat pathologie, farmacologie, Laboratory Animal Science en Good Laboratory Practice. Beide erkenningen worden onderhouden met een 5 jarig

interval van herregistratie op basis van aangetoonde competentie.

Het werk binnen de Veterinaire pathologie is gericht op diagnostische pathologie van een breed scala aan diersoorten, waaronder gezelschapsdieren, landbouwhuisdieren, in- en uitheemse zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen en vissen. De diagnostiek vormt de basis in de evaluatie van de verleende zorg, maar ook in het opstellen van een behandelplan voor het dier of voor koppelgenoten. Pathologie onderwijs aan studenten diergeneeskunde en specialisten in opleiding is ook een belangrijke taak. Wetenschappelijk onderzoek naar oorzaak/etiologie, pathogenese en therapie van (infectieuze) aandoeningen bij gehouden en wilde dieren vormt een ander aspect. In One Health is binnen het veterinaire aspect een belangrijke rol in het ontdekken, herkennen en diagnosticeren

Naomi de Bruijn,
veterinair patholoog ECVP en
voorzitter van de
sectie Veterinaire
Pathologie

van opkomende infectieuze (en zoonotische) ziekten, welke in het belang zijn van de volksgezondheid maar ook een duidelijk economisch belang hebben.

Het werk binnen de Toxicologische Pathologie bestaat uit wetenschappelijk onderzoek gericht op de integratie van toxicologische pathologie in de identificatie van gevaren, risicobeoordeling en risicocommunicatie met betrekking tot blootstelling van mensen, dieren en het milieu aan mogelijk giftige stoffen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van onder andere traditionele klinische of anatomische pathologie-eindpunten, evenals hedendaagse ontwikkelingen in moleculaire en cellulaire biologie. Onderwijs geven aan specialisten in opleiding is ook hier een belangrijke taak.

RUNDERTUBERCULOSE

De GD werd in 1919 opgericht door Friese veehouders als de Gezondheidsdienst voor Dieren in Friesland, met als doel de zoönotische rundertuberculose te bestrijden. Een derde van de bedrijven had destijds met deze ziekte te maken en regelmatig werden de gezinsleden op de boerderij geïnfecteerd. Op het boerenerf stonden dan houten huisjes met glazen deuren (zogenaamde tbc-huisjes) waar zieke kinderen soms maandenlang lagen te kuren.

SOCIETAL IMPACT

In 100 jaar is GD landelijk uitgegroeid tot een bedrijf met 450 werknemers, waarbij

het accent is verschoven van het bestrijden van ziekten naar het verbeteren van de diergezondheid. Het belang van het dier, de dierhouder en de samenleving staan nog altijd voorop. Overheid en veehouderijsector hebben daarom samen met GD de diergezondheidsmonitoring, een laagdrempelig en vrijwillig systeem voor het zo vroeg mogelijk opvangen van signalen over diergezondheid. Postmortaal onderzoek op de diverse diersoorten uit de veehouderij speelt hierin een belangrijke rol. Ontwikkelingen binnen deze monitoring worden periodiek gedeeld met veehouders, dierenartsen maar ook met overheid, veehouderijsector, humane gezondheidszorg en (indien nodig) omliggende landen zodat zij indien nodig actie kunnen ondernemen. De diergezondheidsmonitoring is aanvullend aan de bestaande meldplicht voor aangifteplichtige dierziekten. Een ander aspect van pathologie bij GD is diagnostische pathologie van gezelschapsdieren, inclusief classificerende en predictieve diagnostiek. Binnen de sectie Veterinaire Pathologie willen we graag de verschillende disciplines verbinden en de raakvlakken met de andere secties binnen de NVVP zoeken, waardoor we Pathologie in Nederland draagvlak en een gezicht kunnen geven. <<

Veterinaire obductie, opleiding en onderwijs, internationale samenwerking en het doorgeven van kennis.

Interprofessioneel leren - AIOS pathologie en KMBPio

De oncologische pathologie is enorm in ontwikkeling. Dankzij de snelle ontwikkelingen van de genetische technologie is de moleculaire pathologie een steeds belangrijke plaats gaan innemen in de patiëntenzorg.

Zo draagt de moleculaire pathologie in belangrijke mate bij aan het stellen van de diagnose en wordt gebruikt voor predictie en het monitoren van therapie respons van de individuele oncologische patiënt. Innovaties leiden tot nieuwe inzichten en zullen ook leiden tot verandering in onze werkwijze. In de dagelijkse praktijk van de pathologie zijn diverse expertises nodig, die met elkaar samenwerken om tot het beste resultaat te komen. Echter, de experts uit verschillende disciplines, zoals pathologen en KMBPers, spreken niet altijd 'dezelfde taal'.

Verbeteren van communicatie tussen pathologen en KMBPers zorgt er onzes inziens voor dat door betere kennis van elkaars discipline eerder zicht is op gewenste nieuwe testen binnen de patiëntenzorg. Daarnaast draagt dit bij tot een snelle implementatie van de test met inachtneming van de kritische parameters binnen de diagnostische 'workflow' en tot hoogwaardige diagnostiek. Hoe eerder deze dialoog tot stand komt, hoe beter. Bij voorkeur start deze reeds in de opleiding van beide specialismen.

Dit zal leiden tot een nieuwe generatie van professionals, namelijk 'T-shaped' professionals. Een T-shaped professional is een persoon met uitstekende specialistische kennis op het eigen vakgebied die tevens in staat is om over de grenzen van het eigen vakgebied heen te kijken, zowel inhoudelijk als ook organisatorisch, en verbindingen te leggen. T-shaped professionals werken interprofessioneel samen, hetgeen het kritisch, overstijgend en lateraal denken stimuleert. Bij interprofessioneel samenwerken hoort ook interprofessioneel opleiden.

WORKSHOP

Vanuit deze visie is de workshop: 'Morphology meets Molecular' tot stand gekomen. Bij de workshop werden de KMBPio in Nederland aangeschreven om als duo, met één van de AIOS pathologie van hun afdeling Pathologie, te participeren in de workshop. In totaal waren er vijftien deelnemers bij de eerste 'Molecular meets Morphology' workshop in juni 2018. De deelnemers waren afkomstig uit het ErasmusMC, Jeroen Bosch Ziekenhuis, LUMC, UMC Groningen en

Patricia Groenen
is als KMBP
verbonden aan
het Radboudumc

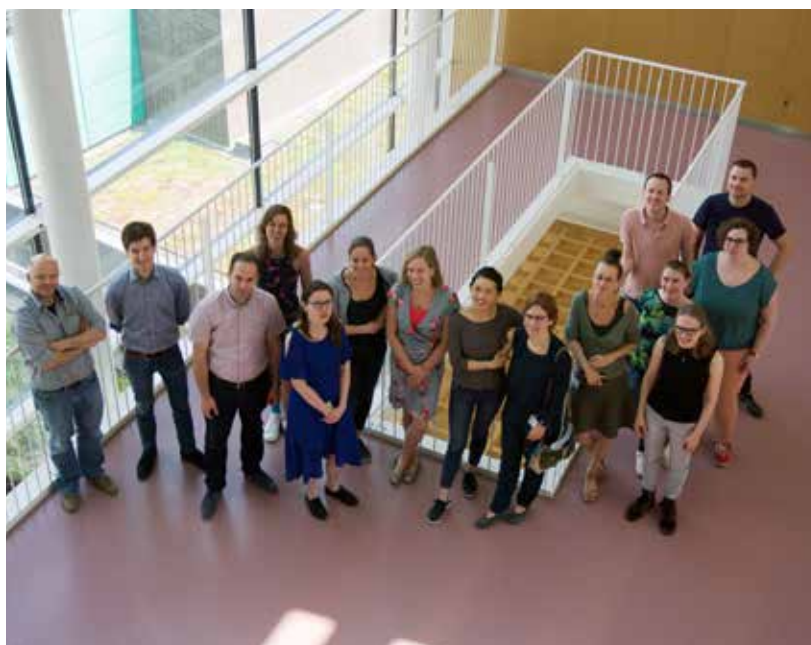
Willeke Blokx
is klinisch
patholoog
destijds opleider
pathologie
Radboudumc

het Radboudumc. De workshop is gebaseerd op interprofessionele uitdieping en bespreking van casuïstiek, aan de hand van vooraf gestelde leerdoelen. Door samen deze casuïstiek te presenteren en te bediscussiëren voor de mede-deelnemers en de beide trainers: Dr. Willeke Blokk, patholoog en destijds opleider pathologie Radboudumc en Dr. Patricia Groenen, KMBP en tevens KMBP-opleider, werd veel geleerd.

Bij het bespreken van de casuïstiek werd er diep ingegaan op de consequenties van de moleculaire bevindingen met betrekking tot de therapie respons, maar ook of dit moleculaire resultaat past bij de voorafgestelde diagnose. Immuunhistochemie en morfologie kunnen de patholoog/AIOS in bepaalde cases op een verkeerd spoor zetten, en moleculaire diagnostiek leidt in deze gevallen tot een meer correcte diagnose.

WAT WERD ER VAN ELKAAR GELEERD?

1. Bij het vaststellen van mutaties wordt de mutant allel frequentie weergegeven in het rapport. Er werd uitgelegd hoe dit wordt gecorreleerd met het ingeschatte percentage tumorcellen. Een belangrijke rol blijft weggelegd voor het goed aftekenen van tumor en inschatten van het tumorcelpercentage. De deelnemers constateerden dat de logistiek rondom het inschatten van het percentage tumorcellen helaas in alle laboratoria tot inefficiëntie leidde; 'veel lopen' om de patholoog die de casus kan aftekenen te bereiken. Er was wel diversiteit in aanpak; namelijk aftekenen door een orgaan-specialist versus dag-verantwoordelijke patholoog (geeft mogelijk kwaliteitsreductie in bepaalde casus?), of alleen op

de HE-coupe die bij de morfologie wordt gebruikt en niet op de coupes voor en na de DNA-extractie. Dit laatste heeft de voorkeur, vanwege de controle op aanwezigheid van de tumor in de 'na'-HE. Ideeën over de logistiek werden uitgewisseld, helaas zonder een duidelijke consensus aangezien dergelijke zaken lokaal worden geregeld. Bovendien waren op de meeste labs al diverse logistieke werkwijzen geprobeerd. Mogelijk biedt het digitaal aftekenen hierbij nog een uitkomst? Er was ook de nodige discussie of een moleculaire test wel gerapporteerd mag worden bij niet ingevuld percentage tumorcellen.

2. Mutatie analyse voor moleculaire diagnostiek gebeurt in de meeste labs met behulp van 'NGS-genenpanels'. Er werd bij verschillende casus ingegaan op het belang van de kennis van de genen en de ROIs (regions of interest) die in het genenpanel worden geanalyseerd en hoe deze genen/ROIs zichtbaar zijn in een moleculaire uitslag. Op deze manier kan bijvoorbeeld worden nagegaan of een veel voorkomende resistentiemutatie ten gevolge van osimertinib behandeling in NSCLC (een EGFR genmutatie die codeert voor p.C797S) in het genenpanel voorkomt. Verder werd besproken dat goede afstemming met de klinische partners essentieel is.

KMBPio, AIOS pathologie en docenten interprofessioneel leren, Workshop Morphology meets Molecular, Radboudumc juni 2018.

Een nieuwe generatie professionals: de 'T-shaped' professionals

Testen van de mutatiestatus op een nieuw biopt kan bij resistentie zeer zinvol zijn.

3. Niet alle BRAF mutaties leiden tot activatie van de 'downstream signal transduction pathway' en zijn geassocieerd met gevoeligheid voor BRAF-remmers. Het is van belang om dit te realiseren en dit in het moleculair verslag zorgvuldig te beschrijven. Tijdens de workshop zijn verschillende voorbeelden van mutaties en hun consequenties besproken.

4. Moleculaire pathologie en de genetische diagnostiek komen steeds dichterbij elkaar in de context van bepaalde ziekte-gerelateerde vraagstellingen. Denk bijvoorbeeld aan het testen van BRCA mutaties voor somatische/erfelijke darmkanker maar ook voor het testen van de gevoeligheid voor PARP-remmers of met betrekking tot immuuntherapie. Genmutaties in het BAP1 gen, worden tevens getest binnen de moleculaire pathologie in verband diagnose van BAP1 geïnactiveerde melanocytair tumoren en bij de diagnose en prognostiek van uvea melanomen, maar ook binnen de genetische setting voor het BAP1 kanker syndroom. Omdat gedetecteerde mutaties potentieel kiembaan mutaties kunnen zijn, moet hier op een zorgvuldige manier mee worden omgegaan. Dit gebeurt ook in die moleculaire labs die een nauwe samenwerking met het genetisch centrum van hun ziekenhuis hebben. Van tevoren worden de mogelijke consequenties van de test

op weefsel besproken met de aanvragend arts. Tevens wordt er verwezen naar de klinische genetica. In bepaalde labs wordt het mutant allel frequentie van de BAP1 of BRCA mutatie voor bepaalde somatische vraagstellingen niet vermeld omdat dit potentieel de aanwezigheid van een kiembaanmutatie kan onthullen. Uniformiteit in werkwijze en rapportage aanpak is zeer wenselijk.

5. Copy number variations (CNVs) in solide tumoren worden met verschillende methoden bepaald zoals bijvoorbeeld met NGS-gebaseerde technieken of met array-technologie. De criteria wijze van rapportage van de CNVs (afkapwaarden, gain, amplificatie) waren nog niet geheel uniform ten tijde van de workshop. Voor de array technologie werd bediscussieerd hierbij de richtlijnen van de array-gebaseerde cytogenetische diagnostiek te betrekken. Voor het rapporteren van 'copy number gains' via 'NGS targeted genenpanels' heeft inmiddels binnen het PATH project (Prof. Dr. Marjolijn Ligtenberg en Prof. Dr. Katrien Grünberg) harmonisatie plaatsgevonden hetgeen heeft geleid tot het vormgeven van een Nederlands advies voor interpretatie en rapportage van 'copy number gains' in tumorweefsel (Dr. Astrid Eijkelenboom).

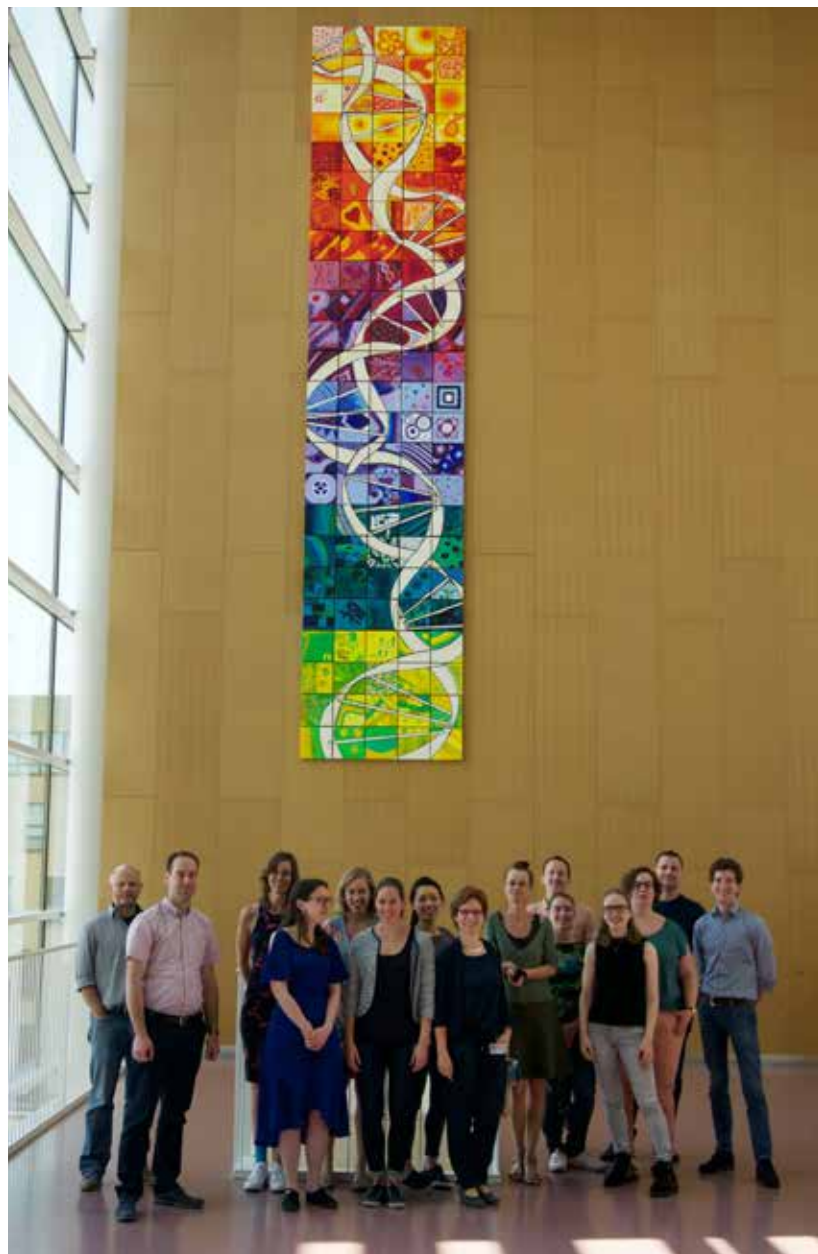
6. Het is voor KMBPio leuk en leerzaam om meer van de histologie te weten en beter te begrijpen hoe tumoren worden geclassificeerd op basis van morfologie en immuunhistochemie. Bepaalde tumoren hebben een specifiek fenotype in een HE-kleuring of een specifiek fenotype dat in een aantal tumoren samenhangt met specifieke genetische afwijkingen (fenotypische-genotypische correlatie), zoals bijvoorbeeld in de BAP1

geassocieerde melanocytair tumoren. Deze correlaties kunnen alleen gelegd worden bij systematisch goed terug correleren van moleculaire bevindingen aan de histologie. De AIOS pathologie doen in alle opleidingen veelal al een moleculaire stage, maar omgekeerd bleken ook KMBP in opleiding aan te geven ook wel behoefte te hebben aan een pathologie stage.

Deze workshop heeft bijgedragen aan het verbeteren van de interactie en samenwerking tussen de AIOS pathologie en de KMBPio. Van elkaar leren en weten hoe het elders kan heeft een meerwaarde. Stages in elkaars centra, zoals dat gebeurt binnen de opleiding tot patholoog middels verdiepingstages die ook buiten het eigen instituut kunnen worden gedaan, dragen hier aan bij. Ook binnen de KMBP opleiding maken korte externe stages deel uit van het opleidingsplan. Weten wat er elders te koop is verbreed de scope ook binnen het eigen werkterrein.

KENNISMAKEN

Het leren over van elkaars vakgebied begint met betekenisvolle ontmoetingen: AIOS pathologie en KMBPio die elkaar treffen. Opvallend was dat een deel van de AIOS en KMBPio zelfs binnen een centrum elkaar niet of nauwelijks echt kenden. Dit is ongewenst aangezien beide professies gezamenlijk behoren tot pathologie en uiteindelijk gezamenlijk verantwoordelijk zijn de meest op optimale en efficiënte moleculaire diagnostiek binnen de pathologie. Deze interprofessionele workshop is een manier om AIOS pathologie en KMBPio nader tot elkaar te brengen. Maar hierbij blijft het niet: lokale interprofessionele casus besprekingen, reeds in bepaalde centra gerealiseerd, zijn waardevol voor het leerproces over de grenzen van elkaars

vakgebied. Participatie in moleculaire tumorboards is ook hiervoor gunstig. Via dergelijke interventies bekijken de AIOS Pathologie en de KMBPio de pathologie vanuit een ander en breder perspectief .

We denken dat dit leermodel belangrijk is in de opleiding van zowel AIOS pathologie als de KMBPio. Daarom zal de M&M workshop een vervolg krijgen. In een volgende workshop willen wij ook oncologen in opleiding erbij betrekken. Zij vormen belangrijke sparringpartners voor beide professies. <<

Meer weten

<https://radboudumc.cappagile.com/s/1EWqEk15F8TmZk5UAXmXg>

**Morphology
meets Molecular
- op de achter-
grond de
symbolische
verbeelding.**

Samen naar een LVC-commissie nieuwe stijl?

Ook binnen de pathologie worden we geconfronteerd met alsmaar toenemende kwaliteitseisen. Het werken met een extern toetsbaar kwaliteitssysteem heeft een belangrijke kwaliteitsimpuls heeft gegeven.

Joost Oudejans,
klinisch patholoog Tergooi, RvA auditor voor de ISO (en voorheen CCKL auditor)

Ellis Barbé,
klinisch patholoog Amsterdam UMC en voorzitter van de LVC

Suzan Roothaan,
klinisch patholoog LabPON en voorzitter van de CKBU

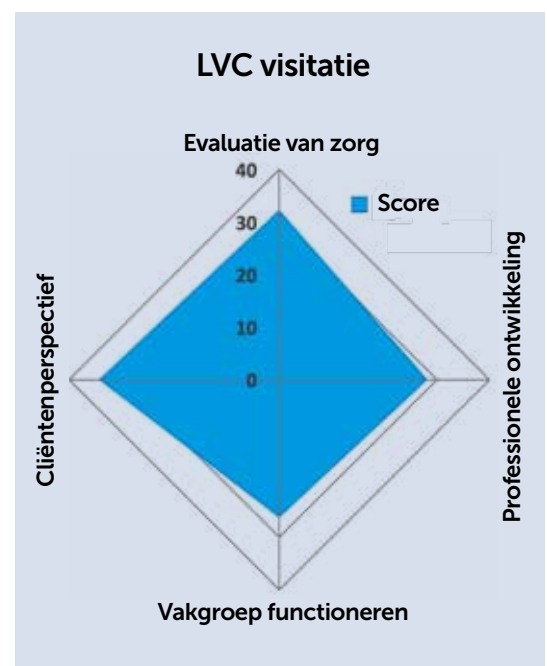
De LVC heeft daarin sinds de jaren negentig het voortouw genomen. In dezelfde periode zijn de afdelingen ook toenemend gaan werken volgens de CCKL en later de ISO-accreditatie normen. De LVC legt daarbij vooral de nadruk op het functioneren van de pathologen, terwijl de ISO vooral de nadruk legt op het functioneren van het lab. Desalniettemin zit er veel overlap tussen LVC-visitatie en ISO-accreditatie. Daar komt bij dat we ook geacht worden te voldoen aan criteria voor de bevolkingsonderzoeken.

LVC EN ISO

Het resultaat is dat we er met zijn allen routine in beginnen te krijgen om pragmatisch met deze eisen om te gaan, maar ook dat de tijd die we bezig zijn om ons kwaliteitssysteem in de lucht te houden en constant te blijven verbeteren, steeds moeilijker is op te brengen. We vermoeden dat vele, zo niet alle afdelingen te maken hebben met strakke budgetten en dat het vrijwel onmogelijk is om FTE-uitbreiding te krijgen die wel nodig is om ons kwaliteitssysteem up and running te houden.

De update van de waarderingsystematiek

van de LVC geeft aan welke normen al gecoverd zijn door de ISO. Desalniettemin blijft er nog veel overlap bestaan. Dit betreft de toevoeging van een "medical audit". De kwaliteitsvisitatie beoogt de uitvoering van richtlijnen en evaluatie van de kwaliteits-indicatoren te toetsen. Om de effectiviteit van de visitatie te verbeteren is het voorstel dat de LVC, één jaar na het opsturen van het visitatierapport aan de vakgroep om een voortgangsrapportage te vragen. Daarnaast worden

vakgroepen gestimuleerd om tussentijds kwaliteitsmetingen te doen. Het voordeel is dat vakgroepen dan ook vóór de nieuwe visitatie reeds verbeteringen doorvoeren, evalueren en zo de resultaten van de "Plan Do Check Act" cyclus kunnen laten zien aan de visitatiecommissie.

OVERLAP

Voor onze ISO-accreditatie hebben we ook al een jaarlijkse uitvoerige rapportage, waarbij de PDCA-cyclus aantoonbaar moet zijn. Op deze manier krijgen we 2 jaarlijkse kwaliteitscycli, waarvan niet duidelijk is in hoeverre ze elkaar aanvullen. De registratielast zal hierdoor wel toenemen. Het lijkt heel goed mogelijk om deze beide kwaliteitscycli samen te voegen tot één registratie.

Een mogelijke oorzaak dat de overlap tussen de verschillende instrumenten blijft bestaan is dat de pathologen die de LVC-visitaties uitvoeren en de pathologen (en analisten) die de ISO-accreditaties uitvoeren grotendeels los van elkaar functioneren en elkaar tot op zekere hoogte bestrijden over wat wel en niet getoetst zou moeten worden. Dat laatste lijkt de laatste tijd minder geworden te zijn, maar het ligt erg voor de hand dat we beide instrumenten zoveel mogelijk in elkaar schuiven en dat we alle overlap er volledig uithalen. Bovendien zijn zowel de LVC-visitatie als de ISO-accreditatie voor alle afdelingen verplicht, zodat dit geen belemmering meer hoeft te zijn.

VOORSTEL

We zouden daarom willen voorstellen, dat alle pathologen die binnen onze wetenschappelijke vereniging bezig zijn met een vorm van visitatie/accreditatie zich verenigen onder een LVC nieuwe stijl. In onderling overleg kunnen we dan nagaan

hoe we aan de hand van de ISO 15189 norm en in de geest van de intercollegiale LVC-toetsing het kwaliteitssysteem optimaal kunnen toetsen. Het uitgangspunt zou hierbij moeten zijn dat we iedere vorm van overlap proberen te vermijden en dat we de registratielast van de afdelingen gaan minimaliseren. Ook de registraties voor de BVO-accreditaties en voor de opleiding zou hier idealiter in meegenomen moeten worden.<<

**Laboratorium
accreditatie.**

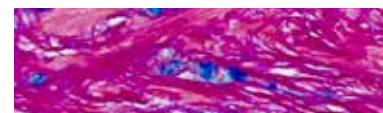
Reflecties

Onlangs heb ik, na bijna veertig jaar, de diagnostische pathologie vaarwel gezegd. Een geschikt moment om eens een paar – uiteraard persoonlijk gekleurde – gedachten neer te pennen. Ik heb er drie.

In de pathologie – en in de zorg in het algemeen – is er tegenwoordig veel meer bestuurlijke aandacht voor het werk van alle dag dan vroeger het geval was. Dat vind ik een uitstekende zaak. 'Vroeger' slokten vooral nieuwe ontwikkelingen in het vak de aandacht op. Het ging altijd maar om de 'innovatie' – wat voorbijging aan het simpele gegeven dat de bulk van het handelen in de diagnostische pathologie een repetitief karakter heeft, en dat het handhaven van een goed niveau van die steeds maar herhaalde handelingen niet kan slagen zonder expliciete aandacht, bewaking en, niet te vergeten, waardering. Het moderne kwaliteitsbeleid voorziet beter hierin dan veelal vroeger het geval was. Dat het huidige kwaliteitsbeleid ook in de pathologie op onderdelen kan doorschieten, en kan leiden tot een ongewenste groei van bureaucratie, ervaren we allen van tijd tot tijd, maar ik heb er vertrouwen in dat het gezonde professionele verstand het kwaliteitsboompje in de komende jaren op een kundige wijze zal weten bij te snoeien.

Ik hoor, langer dan ik me herinneren kan, steeds weer dat de microscopische pathologie 'zijn langste tijd gehad heeft.' Dat kan heel wel zo zijn – per slot van rekening bestaat de diagnostische microscopische pathologie al meer dan 150 jaar, en wie pretendeert, zó ver vooruit te kunnen blikken? – maar ik voorzie geen spoedig einde ervan. We zijn als mensen

(evenals tal van andere diersoorten) ongelukkig goed in staat om zeer subtiele morfologische verschillen meteen te herkennen. Dat vermogen is een levensnoodzaak in de vrije natuur, en dus evolutionair krachtig uitgeselecteerd, en het manifesteert zich dagelijks, en niet alleen bij professionele morfologen, zoals pathologen en antiquairs. In een drukke winkelstraat herkennen we feilloos een vroegere kennis, die we in jaren niet gezien hebben. In combinatie met 'omringende gegevens' (in de pathologie vooral de klinische gegevens) is dit vermogen van ons bijzonder trefzeker. De diagnostische pathologie vaart er wel bij. De nieuwe technologische mogelijkheden om beelden eenvoudig op te slaan en te delen, geeft, samen met de andere mogelijkheden die online communicatie, enorme mogelijkheden om met beeldinterpretatie ten behoeve van de pathologie verder te komen dan ooit tevoren. De huidige regelgeving op het gebied van privacybescherming heeft naar mijn mening nadelen, die maatschappelijk nog onvoldoende aandacht krijgen. De belemmeringen die de medicus hierdoor ondervindt, hebben ongetwijfeld nadelen voor de kwaliteit van het medisch handelen. In mijn werk als patholoog is het ontbreken van de (door mij) gewenste medische informatie regelmatig een probleem geweest. Dit is paradoxaal, omdat de technologische mogelijkheden juist een gemakkelijker toegang tot de benodigde informatie mogelijk zouden moeten kunnen maken. Het is onze verantwoordelijkheid om dit ongewenste effect van privacybescherming krachtig onder de aandacht te brengen bij de bestuurders binnen en buiten de zorg. <<

PATHOLOGENDAGEN 21 NOVEMBER 2018

Sessie Opleiden

Op de eerste ochtend van de pathologendagen november 2018 was een sessie georganiseerd speciaal over de opleiding. De vraag die hierbij centraal stond: wat moet er veranderen aan de opleiding pathologie in Nederland?

Met het oog op de individualisering van de opleidingsduur en de ontwikkeling van het nieuwe opleidingsplan hebben wij als LPAV bestuur een ronde gemaakt langs alle academische centra in Nederland, om in gesprek te gaan met de AIOS en opleiders van de academische centra. Het doel hiervan was tweeledig: het peilen hoe de opleiding zou kunnen worden verbeterd en het ontmoeten van onze leden. Zowel AIOS als opleiders bleken grotendeels tevreden met de huidige opleiding en het huidige opleidingsplan Modernisering Opleiding Pathologie (MOP).

INDIVIDUELE INVULLING

De ruimte die er is in het huidige opleidingsplan biedt mogelijkheden tot inspringen op vernieuwingen. Wat AIOS

vooral positief vinden aan hun opleiding: ruimte voor individuele invulling van de opleiding en het leren van zelfstandigheid. Als aandachtspunt voor het nieuwe opleidingsplan werd genoemd dat het duidelijk moet worden hoe je vastlegt welke leerdoelen je hebt behaald. Daarnaast was er consensus dat er meer over de vereiste kennis op het gebied van moleculaire diagnostiek in het opleidingsplan moet komen. Na de presentatie van deze resultaten volgde een goede inhoudelijke discussie.

NIEUW OPLEIDINGSPLAN

Marijke van Dijk, voorzitter van het Concilium, vertelde vervolgens de daadwerkelijke plannen voor het nieuwe opleidingsplan. Ook zij concludeerde dat 'MOP' het goed heeft gedaan, maar dat het tijd is voor een aantal toevoegingen. Er zal

Sandrine Nugteren, AIOS pathologie Erasmus MC en voorzitter LPAV

LPAV opleidings woordmap

“MOP” heeft het goed gedaan. Maar revisie is nodig: moleculair, individuele leerweg, bekwaamheidsverklaren.

een nieuw blok komen voor moleculaire pathologie, hier wordt reeds aan gewerkt. Zoals de AIOS ook wensen zal er inderdaad veel ruimte zijn voor een individuele weg, maar daarbij dient de AIOS geholpen te worden. Verder wordt er naar gestreefd om beter vast te gaan leggen wat een AIOS al kan.

EINDTOETS

Daarna maakte Paul van der Valk, opleider VUmc, de vergelijking tussen de bloemrijke aanpak van de opleiding pathologie

in Nederland en die van andere landen. Een groot verschil is dat wij geen eindtoets hebben, maar wel continu getoetst worden. Hij noemde hier de voordelen van en gaf een leuke tip om ook eens een korte ‘pathologische’ beoordeling (KPB) in te laten vullen door een clinicus.

TOKIO OPTIMUM TRAJECT

Tenslotte hebben we een ander aspect van de opleiding gezien: wat zijn de gevolgen op een afdeling als er minder AIOS-uren kunnen worden ingezet? Ramon van den Berg heeft vanuit de Federatie Medisch Specialisten verteld over het TOKIO optimum traject. Hierbij is een organisatie tool ontwikkeld welke een afdeling pathologie zou kunnen helpen bij het samenstellen van een optimale formatie (zie <https://www.medischevervolgopleidingen.nl/tokio-traject-en-model-voor-meer-informatie>).

Kortom: een leerzame ochtend over de opleiding met een gedachtewisseling die ongetwijfeld iets gaat opleveren. Wij staan uiteraard open voor verdere suggesties of opmerkingen via contact@lpav.nl. <<

Concilium mindmap

Onder de microscoop

Kennismaking met **Sophie van Tilburg-van Hedel**,
bureaumanager van de NVVP

Tijdens mijn studie aan de Universiteit van Leiden werd duidelijk dat ik als orthopedagoog niet echt gelukkig zou worden; ik heb de opleiding wel afgerond. Bedrijfskunde en ondernemerschap lagen meer voor de hand en heb daarom MBA aan Nijenrode gestudeerd. Mijn expertise ligt nu op het bedrijfskundige en beleidsmatige vlak van de zorg. Ben pragmatisch ingesteld.

In 2015 wilde het bestuur van de NVVP de vereniging verder professionaliseren en ben ik aangesteld als bureaumanager: een beleidsmatige adviseur voor het bestuur en een aansturende functie voor het secretariaatsbureau, de administratie afdeling en de congresorganisatie. Op het secretariaatsbureau werken twee secretaresses Esther Brandt en Marylies Huizinga voor de vereniging. Daarnaast worden meerdere diensten ingehuurd.

Na verkenningen in de organisatie zijn de taken van o.a. secretariaat en administratie afdeling herzien, afgekaderd en opnieuw ingedeeld, de communicatielijnen werden gestructureerd. In tweede instantie werkten we aan een uitgebreidere financiële verantwoording wat meer inzicht en transparantie opleverde. We hebben nu meer grip gekregen op wat speelt binnen de vereniging. Er is ruimte voor focus op de toekomst en meer inhoudelijke en beleidsmatige ondersteuning van het bestuur. Het vakgebied verandert snel. Belangrijke onderwerpen zijn digitale -en computational pathologie, de moleculaire diagnostiek, aandachtsgebieden en deel-

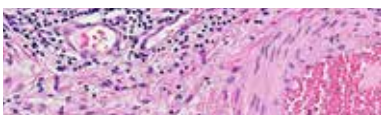
specialisatie en ook de steeds intensievere betrokkenheid bij het behandelteam

Het huidig bestuur zoekt naar dat wat leden verbindt, ziet de meerwaarde daarvan. Dit is het bestaansrecht van de vereniging. Bijvoorbeeld de commissie Bij- en nascholing houdt rekening met de verschillende aandachtsgebieden binnen de pathologie bij het organiseren van de congressen.

Vorig jaar hebben Jos Bart, Robby Kibelaar en ik een 'rondje langs de velden' gemaakt voor een kennismaking en tegelijkertijd ook voor het verzamelen van informatie. Het bestuur gebruikt dit om de richting van de vereniging te bepalen, om de belangen van de leden optimaal te kunnen behartigen. Vooral kwaliteitsgerelateerde zaken komen duidelijk naar voren, zoals financiële en administratieve last versus borging van kwaliteit.

Een ander punt van aandacht is hoe de bekendheid van de pathologie bij het publiek te vergroten. Wij willen laten zien dat de patholoog in het zorgproces een heel belangrijke rol speelt, vaak niet zichtbaar wel merkbaar voor de patiënt.

Inspiratie? Die haal ik voor een groot deel uit de bevologenheid van de bestuurders, die op vrijwillige basis hun vak en vakgenoten ondersteunen en op de kaart zetten, en uit de motivatie en klantgerichtheid van mijn collega's. We hebben een vereniging met een stevig fundament waarop we voortbouwen. <<

Het nieuwe opleidingsplan

In de conciliumvergadering van 11 december 2018 hebben we teruggekeken naar de succesvolle ochtend over opleiden, welke mooi beschreven is door Sandrine Nugteren op pagina 15 van dit NVVP Magazine.

Marijke van Dijk,
klinisch patholoog UMCU en
voorzitter van het
Concilium

De belangrijkste conclusie is denk ik dat we ons huidige opleidingsplan heel goed als basis kunnen gebruiken voor het nieuwe plan. In de conciliumvergadering van 11 december hebben we teruggekeken naar de succesvolle ochtend over opleiden, welke mooi beschreven is door Sandrine Nugteren [red.: zie elders in dit Bulletin]. De belangrijkste conclusie is denk ik dat we ons huidige opleidingsplan heel goed als basis kunnen gebruiken voor het nieuwe plan. De modulaire bouw geeft ons plan toekomstbestendigheid. Het is gemakkelijk bij te sturen door wijzigingen in modules. Het is ook heel goed te zien dat LPAV en

concilium dezelfde kant op willen. Er zijn 3 grote lijnen waarin wijzigingen zullen worden aangebracht:

DE THEMATISCHE OPBOUW

De basis hiervan voldoet heel goed in de praktijk, het is wel tijd dat de thema's worden aangepast op basis van de door-gemaakte en toekomstige ontwikkelingen. Een belangrijke factor is daarbij natuurlijk de moleculaire pathologie. Het concilium heeft ingestemd met het toevoegen van het thema moleculaire pathologie aan de reeds bestaande thema's. Men is het erover eens dat het tijdens alle te doorlopen thema's van groot belang is dat de

bijbehorende moleculaire pathologie wordt meegenomen. Daarnaast is een aparte stage moleculaire pathologie zeer gewenst. Voor deze stage is al een zeer bruikbaar ontwerp gemaakt door een kleine projectgroep.

WAT IS ER NAAST KENNIS?

In ons huidige plan zijn de CanMEDS geïntroduceerd. Inmiddels zijn de blaadjes van de CanMEDS bloem niet meer weg te denken uit opleidingen. Tijd om een stap verder te gaan en de mogelijkheid te bieden aan AIOS zich wat meer te bekwamen op gebieden als onderwijs, management, technologische innovatie en doelmatigheid. Het idee is dit voor een groot deel over te laten aan AIOS en opleider. Accenten leggen op deze gebieden kan heel goed tijdens een thematische stage.

PORTFOLIO

Praktijkbeoordelingen, CAT's en voortgangsgesprekken zijn onze huidige handvatten in het portfolio. Het Persoonlijke Opleidings Plan (POP) van de AIOS komt meer centraal te staan waarbij de structuur van de opleiding natuurlijk wel in grote lijnen vastligt.

Een eerste regionale stage wordt geadviseerd in jaar 2 van de opleiding. De duur hiervan kan variëren, waarbij korter dan 6 maanden niet zinvol is. De AIOS kan later in de opleiding de regionale stage uitbreiden tot een maximum van 2 jaar. Daarbovenop kan ook de keuzeruimte van 2 x 3 maanden in een regionaal laboratorium plaatsvinden. De wetenschappelijke stage van 6 maanden blijft in het schema. Een AIOS met wetenschappelijke ervaring (een lopend of afgerond promotietraject) krijgt op grond hiervan korting op de opleiding. Een belangrijk doel van het moderne

**‘Imagination
is more
important than
knowledge’**

ALBERT EINSTEIN

opleiden is het zoveel mogelijk individualiseren van opleidingen, waarbij kennis, CanMEDS en andere vaardigheden samenkomen en waarbij het handelingsniveau van de AIOS wordt aangegeven middels vastgelegde supervisie niveaus. In verschillende ziekenhuizen wordt hiermee al gewerkt, vooral ingegeven door accreditaties zoals JCI. Het aangeven van supervisie niveau kan plaatsvinden voor, tijdens en aan het einde van een thematische stage. Gewoon tijdens de gesprekken die nu ook al plaatsvinden. In Epass willen we graag een overzichtelijk schema krijgen van de behaalde niveaus van een AIOS.<<

2019

Week
van de Pathologie

10-11-12 april

Van der Valk Hotel
Veenendaal

Inschrijven via
www.pathology.nl

